

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN THỊ LỆ KHUYÊN

**NGHIÊN CỨU PHƯƠNG THỨC QUẢN LÝ RỪNG
CỘNG ĐỒNG TRONG PHÁT TRIỂN LÂM NGHIỆP
BỀN VỮNG TẠI HUYỆN BA BÈ - TỈNH BẮC KẠN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Thái Nguyên, năm 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ học hàm, học vị nào.

Tôi xin cam đoan: Mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện cho luận văn này đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận văn này đã đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2013

Tác giả

Nguyễn Thị Lệ Khuyên

LỜI CẢM ƠN

Được sự đồng ý của ban giám hiệu trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, Phòng quản lý đào tạo sau đại học, cô giáo hướng dẫn khoa học PGS.TS. Đinh Ngọc Lan, tôi tiến hành thực hiện đề tài “Nghiên cứu phương thức quản lý rừng cộng đồng trong phát triển lâm nghiệp bền vững tại huyện Ba Bể - tỉnh Bắc Kạn”.

Nhân dịp này, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS.TS. Đinh Ngọc Lan cùng toàn thể các thầy cô, cán bộ Khoa Kinh tế và phát triển nông thôn, Phòng quản lý đào tạo sau đại học trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên.

Tôi xin chân thành cảm ơn cán bộ ban lãnh đạo các cấp của huyện Ba Bể tỉnh Bắc Kạn; Tổ chức ICRAF, cán bộ dự án của ICRAF, bạn bè đồng nghiệp, các bạn sinh viên và những người thân trong gia đình đã giúp đỡ và tạo điều kiện tốt nhất cho tôi hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 30 tháng 06 năm 2013

Tác giả

Nguyễn Thị Lệ Khuyên

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
1. Đặt vấn đề	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	3
2.1. Mục tiêu tổng quát	3
2.2. Mục tiêu cụ thể	3
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở lý luận quản lý rừng bền vững.....	4
1.1.1. Phát triển bền vững	4
1.1.2. Định nghĩa quản lý rừng bền vững	4
1.1.3. Các nguyên lý quản lý rừng bền vững.....	6
1.1.4. Phát triển bền vững trong Lâm nghiệp cộng đồng	7
1.2. Cơ sở lý luận về lâm nghiệp cộng đồng	8
1.2.1. Cộng đồng địa phương và quản lý rừng cộng đồng	8
1.2.2. Khái niệm về lâm nghiệp cộng đồng	9
1.2.3. Đặc điểm chủ yếu của LNCD	10
1.2.4. Tiêu chí nhận biết LNCD	11
1.3. Tổng quan vấn đề nghiên cứu trên thế giới và Việt Nam.....	14
1.3.1. Tổng quan vấn đề nghiên cứu trên thế giới	14
1.3.2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu ở Việt Nam.....	16
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	22
2.1. Đối tượng nghiên cứu	22
2.2. Địa điểm và thời gian tiến hành nghiên cứu	22
2.2.1. Địa điểm nghiên cứu.....	22
2.2.2. Thời gian nghiên cứu	22

2.3. Nội dung nghiên cứu.....	22
2.4. Phương pháp nghiên cứu	22
2.4.1. Phương pháp thu thập thông tin.....	22
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	25
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của huyện Ba Bể.....	25
3.1.1. Về đặc điểm tự nhiên	25
3.1.2. Về phát triển kinh tế - xã hội	30
3.1.3. Hoạt động trồng rừng.....	34
3.2. Thông tin về kinh tế xã hội của các hộ gia đình tại Ba Bể.....	36
3.3. Đặc điểm đất đai của các xã nghiên cứu liên quan đến quản lý tài nguyên rừng	38
3.3.1. Đặc điểm chung của xã Đồng Phúc liên quan đến quản lý tài nguyên rừng.....	38
3.3.2. Đặc điểm chung của xã Quảng Khê liên quan đến quản lý tài nguyên rừng.....	44
3.3.3. Đặc điểm chung của xã Bạch Trạch liên quan đến quản lý tài nguyên rừng	50
3.4. Thực trạng sở hữu và sử dụng đất của phương thức quản lý rừng cộng đồng trên địa bàn huyện Ba Bể	57
3.4.2. Phương thức quản lý rừng tư nhân	60
3.4.3. Phương thức quản lý rừng cộng đồng.....	63
3.5. Sự chia sẻ lợi ích trong phương thức quản lý rừng cộng đồng tại huyện Ba Bể.....	68
3.6. Những xung đột trong phương thức quản lý rừng cộng đồng tại huyện Ba Bể.....	75
3.6.1. Xung đột giữa hộ gia đình, cộng đồng với nhà nước	77
3.6.2. Xung đột giữa các hộ gia đình trong quản lý rừng cộng đồng	78

3.6.3. Xung đột giữa cộng đồng với bên ngoài.....	79
3.7. Đánh giá về hiệu quả của phương thức quản lý rừng cộng đồng tại huyện Ba Bể.....	80
3.8. Phân tích SWOT cho phương thức quản lý rừng cộng đồng tại huyện Ba Bể.....	84
3.9. Giải pháp phát triển rừng cộng đồng, phối hợp 3 phương thức quản lý rừng	85
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	88
4.1. Kết luận.....	88
4.2. Kiến nghị.....	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO	91

DANH MỤC BẢNG BIỂU

	Trang
Bảng 3.1 : Thông tin chung về các hộ điều tra tại Ba Bể	36
Bảng 3.2: Đầu tư của các hộ gia đình tại Ba Bể năm 2012	37
Bảng 3.3: Tổng thu của các hộ gia đình tại Ba Bể năm 2012.....	38
Bảng 3.4: Thống kê diện tích đất đai xã Đồng Phúc năm 2012	39
Bảng 3.5: Lược sử thôn Tân Lùng, xã Đồng Phúc	41
Bảng 3.6: Lược sử thôn Lũng Minh, xã Đồng Phúc	43
Bảng 3.7: Thống kê diện tích đất đai xã Quảng Khê năm 2012	46
Bảng 3.8: Lược sử thôn Nà Hai, xã Quảng Khê	48
Bảng 3.9: Lược sử thôn Nà Vài, xã Quảng Khê	49
Bảng 3.10: Thống kê diện tích đất đai xã Bành Trạch.....	52
Bảng 3.11: Lược sử thôn Nà Làn, xã Bành Trạch	55
Bảng 3.12: Lược sử thôn Khuổi SLảng, xã Bành Trạch.....	56
Bảng 3.13 : Diện tích rừng dưới hình thức nhà nước quản lý tại Ba Bể năm 2012	59
Bảng 3.14 : Thống kê diện tích các loại rừng dưới hình thức nhà nước quản lý tại Ba Bể năm 2012	59
Bảng 3.15: Diện tích đất rừng dưới hình thức quản lý tư nhân tại Ba Bể năm 2012.....	61
Bảng 3.16: Thống kê diện tích các loại rừng dưới hình thức quản lý tư nhân tại Ba Bể năm 2012	62
Bảng: 3.17: Thực trạng sở hữu đất của các hộ gia đình tại Ba Bể.....	63
Bảng 3.18: Diện tích đất rừng dưới hình thức quản lý cộng đồng tại 3 xã nghiên cứu năm 2012	66
Bảng 3.19: Tình hình sở hữu và quản lý rừng cộng đồng tại Ba Bể.....	67
Bảng 3.20: Đặc trưng về tài nguyên rừng cộng đồng tại Ba Bể	70

Bảng 3.21: Chia sẻ lợi ích trong rừng cộng đồng tại Ba Bể	72
Bảng 3.22: Những xung đột trong phương thức quản lý rừng cộng đồng tại huyện Ba Bể	75
Bảng 3.23: Hiệu quả của phương thức quản lý rừng cộng đồng	80
Bảng 3.24: Thực trạng phương thức bảo vệ rừng cộng đồng	82
Bảng 3.25: Phân tích SWOT cho phương thức quản lý rừng cộng đồng	84

DANH MỤC HÌNH VẼ, BIỂU ĐỒ

	Trang
Hình 3.1: Vận chuyển cây giống đến nơi trồng rừng.....	34
Đồ thị 1: Cơ cấu diện tích rừng phân theo các phương thức quản lý tại Ba Bể	58
Đồ thị 2: Diện tích các loại rừng dưới hình thức nhà nước quản lý tại Ba Bể	60
Hình 3.2: Những cây nghiến tại Vườn quốc gia Ba Bể bị "lâm tặc" khai thác chưa kịp vận chuyển	78
Hình 3.3: Ranh giới đất giữa các hộ chưa rõ ràng	79

MỞ ĐẦU

1. Đặt vấn đề

Quản lý rừng cộng đồng đang trở thành một trong những phương thức quản lý rừng phổ biến ở Việt Nam và tồn tại song song với các phương thức quản lý khác như quản lý rừng của hệ thống sản xuất kinh doanh lâm nghiệp nhà nước, quản lý rừng tư nhân. Trong thực tiễn, có nhiều hình thái biểu hiện khác nhau, đa dạng và phong phú của phương thức quản lý rừng này càng khẳng định vai trò của quản lý rừng cộng đồng như: rừng và đất rừng do cộng đồng tự công nhận và quản lý từ lâu đời; rừng và đất rừng sử dụng vào mục đích lâm nghiệp được chính quyền địa phương giao cho cộng đồng quản lý, sử dụng ổn định lâu dài; rừng và đất rừng sử dụng vào mục đích lâm nghiệp của các tổ chức nhà nước khoán cho các cộng đồng khoán bảo vệ, khoanh nuôi và trồng mới theo hợp đồng khoán rừng; rừng và đất rừng của hộ gia đình và cá nhân là thành viên trong cộng đồng tự liên kết lại với nhau thành các nhóm cộng đồng (nhóm hộ) cùng quản lý để tạo nên sức mạnh để bảo vệ, hỗ trợ, đổi công cho nhau trong các hoạt động lâm nghiệp.

Trong những năm qua, nhiều chương trình, đề án, dự án về quản lý rừng cộng đồng của Chính phủ, các tổ chức Quốc tế được thực hiện ở nhiều nơi mang lại nhiều kết quả. Nhiều hoạt động về quản lý rừng cộng đồng được thực hiện trên khắp cả nước đã mang lại nhiều thành công. Bài học từ thực tiễn chỉ ra rằng có nhiều điển hình tốt về quản lý rừng cộng đồng bởi các quy ước của cộng đồng, nghĩa vụ và quyền lợi công bằng cho các thành viên trong cộng đồng, các thành viên trong cộng đồng ý thức về rừng bằng sự tự giác vốn có, bằng sự nghiêm khắc của cộng đồng và bằng sự tín ngưỡng hoặc tâm linh. Nhưng điều quan trọng nhất đó chính là xác định được quyền sở hữu rừng cho cộng đồng, xác định loại hình sử dụng đất nhằm mục tiêu lợi ích tối đa và phân chia lợi ích từ rừng một cách hợp lý nhất.